

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2024/25:SfU16

Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska inkomster

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska inkomster till handlingarna.

I skrivelsen redogör regeringen för sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort och de rekommendationer som den riktar till regeringen i rapporten Socialförsäkringen vid utländska inkomster – stor risk för felaktiga utbetalningar (RiR 2024:16), samt de åtgärder som regeringen har vidtagit med anledning av de brister som Riksrevisionen har lyft fram i rapporten.

Behandlade förslag

Skrivelse 2024/25:79 Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska inkomster.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden.....5

 Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska
 inkomster 5

Bilaga

Förteckning över behandlade förslag9

 Skrivelsen.....9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2024/25:79 till handlingarna.

Stockholm den 20 mars 2025

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Viktor Wärnick

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Viktor Wärnick (M), Ludvig Aspling (SD), Anders Ygeman (S), Sanne Lennström (S), Jessica Rodén (S), Daniel Persson (SD), Ola Möller (S), Magnus Resare (M), Ingemar Kihlström (KD), Nima Gholam Ali Pour (SD), Malte Tängmark Roos (MP), Erik Hellsborn (SD), Arber Gashi (S), Caroline Högström (M), Isabell Mixter (V) och Anders W Jonsson (C).

Redogörelse för ärendet

Den 12 september 2024 överlämnade riksdagen Riksrevisionens rapport Socialförsäkringen vid utländska inkomster – stor risk för felaktiga utbetalningar (RiR 2024:16) till regeringen. Den 7 januari 2025 återkom regeringen till riksdagen med skrivelse 2024/25:79 Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska inkomster.

Vid utskottets sammanträde den 22 oktober 2024 informerade företrädare för Riksrevisionen om rapporten.

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska inkomster

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Regeringens skrivelse

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat om statens insatser för att motverka felaktiga utbetalningar från socialförsäkringen till personer med utländska inkomster är effektiva. Den övergripande revisionsfrågan har besvarats med stöd av följande frågor:

- Har Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten (de utbetalande myndigheterna) effektiva processer för att motverka felaktiga utbetalningar av socialförsäkringsförmåner till personer med utländska pensioner och andra utländska inkomster?
- Har de utbetalande myndigheterna och Skatteverket ett effektivt informationsutbyte för att motverka felaktiga utbetalningar från socialförsäkringsförmåner till personer med utländska pensioner och andra utländska inkomster?

Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser för att motverka felaktiga utbetalningar från socialförsäkringen till personer med utländska inkomster inte är tillräckligt effektiva. Om de identifierade effektivitetsproblemen inte åtgärdas anser Riksrevisionen att det finns en betydande risk för felaktiga utbetalningar.

En iakttagelse Riksrevisionen gör är att Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens samordning av socialförsäkringsförmåner med andra EU-länder är ineffektiv, vilket innebär en ökad risk för felaktiga utbetalningar. Riksrevisionen konstaterar att systemet för elektroniskt utbyte av socialförsäkringsinformation (EESSI) som används inom EU skapar förutsättningar för ett mer effektivt arbete för att motverka felaktiga utbetalningar till personer med utländska inkomster, men att handläggningstiderna för aktuella EU-ärenden och svarstider länder emellan alltjämt är långa.

En annan iakttagelse är att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten inte alltid prioriterar att ta hand om svar från utlandet, vilket bidrar till de långa handläggningstiderna. Försäkringskassans systemstöd saknar även tekniska lösningar vid samordning med andra länder, vilket leder till behov av manuell hantering och därmed risk för fel.

Slutligen konstaterar Riksrevisionen att de utbetalande myndigheterna endast har kunnat få tillgång till relevanta uppgifter på begäran i enskilda fall och för särskilda ändamål. Ett systematiskt informationsutbyte mellan Skatteverket och de utbetalande myndigheterna skulle enligt Riksrevisionen väsentligt förbättra möjligheterna för de utbetalande myndigheterna att motverka fel och minska andelen felaktiga utbetalningar från socialförsäkringen till personer med utländska inkomster.

Riksrevisionen rekommenderar regeringen att

- verka för ett automatiskt informationsutbyte med andra länder inom socialförsäkringsområdet för att säkerställa att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten får uppdaterade uppgifter om utländska inkomster under löpande utbetalningar
- säkerställa att Skatteverket har tillräckliga förutsättningar för systematisk delning på elektronisk väg av relevanta uppgifter om utländska inkomster med Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Det avser uppgifter som Skatteverket årligen tar emot med stöd av det nordiska handräckningsavtalet samt uppgifter från individen i samband med inkomstdeklarationen.

Riksrevisionen lämnar även rekommendationer till Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

Regeringens bedömningar och åtgärder

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och konstaterar att den utgör ett viktigt bidrag i arbetet med att bekämpa bidragsbrott och felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att stärka myndigheternas kontrollarbete och öka möjligheterna att utbyta information. Ett viktigt initiativ är lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet, som trädde i kraft den 1 juli 2024. De nya bestämmelserna avser att väsentligt stärka förutsättningarna för informationsutbyte mellan myndigheterna. Det automatiska informationsutbytet på skatteområdet har dock etablerats under de senaste åren, och enligt regeringen har Skatteverkets arbete hittills fokuserats på att omhänderta och förstå information som tas emot i myndighetens beskattningsverksamhet. Utmaningar kvarstår med att kunna matcha information med rätt individer och att använda uppgifterna på ett effektivt sätt i kontrollverksamheten. I takt med att Skatteverkets kunskap om inkommande uppgifter och myndighetens möjligheter att analysera dem ökar, förväntas dock möjligheterna öka för att avgöra uppgifternas relevans även för andra utbetalande myndigheters verksamhet. Mot den bakgrunden anser regeringen att Riksrevisionens rekommendation om att säkerställa Skatteverkets förutsättningar att systematiskt och elektroniskt dela uppgifter

om utländska inkomster med de utbetalande myndigheterna får anses tillgodosedd.

När det gäller informationsutbyte med andra länder anger regeringen att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har i uppdrag att stärka arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar i samband med utländska inkomster. Myndigheterna ska, inom ramen för sina respektive roller som förbindelseorgan, öka samarbetet med de ansvariga institutionerna inom EU/EES, Schweiz och Storbritannien för att åtgärda problem med långa svarstider och brister i hanteringen av regresskrav. I uppdraget ingår att myndigheterna ska redogöra för hur de arbetar med att säkerställa att uppgifter om utländska inkomster hämtas in och används för systematiska efterkontroller av förmåner under perioder med ersättning samt redogöra för hur fler regresskrav kan ställas och återbetalningen öka. Försäkringskassan ska tillsammans med Pensionsmyndigheten och Skatteverket även ta fram rutiner för ett systematiskt och ökat informationsutbyte mellan myndigheterna vid utländska inkomster. Försäkringskassan samordnar uppdraget och ska enligt sitt regleringsbrev för 2025 lämna en myndighetsgemensam redovisning till regeringen senast den 15 april 2026.

Regeringen pekar även på att Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten genom den nya dataskyddsregleringen på socialförsäkringsområdet har fått bättre möjligheter att använda personuppgifter vid kontroller och utökade möjligheter till digitalt informationsutbyte med bl.a. myndigheter. Vidare ska den pågående utredningen Ökad digitalisering på socialförsäkringsområdet för att motverka bidragsbrott och förebygga felaktiga betalningar redovisa sitt uppdrag senast den 1 november 2025 (dir. 2024:59). I övrigt bereds betänkandet Framtidens dataskydd, för bl.a. Skatteverket (SOU 2023:100) och delbetänkandet Ökat informationsutbyte mellan myndigheter (SOU 2024:63) i Regeringskansliet.

Mot bakgrund av de åtgärder som har vidtagits och vidtas anser regeringen att det för närvarande inte finns skäl att vidta ytterligare åtgärder utifrån de rekommendationer som Riksrevisionen lämnar. I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Det är viktigt att statens arbete med att bekämpa bidragsbrott och felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen är effektivt. Utskottet välkomnar därför Riksrevisionens rapport och noterar regeringens pågående arbete inom området. I sammanhanget noteras att Pensionsmyndigheten har i uppdrag att stärka kontrollen för att säkerställa att äldreförsörjningsstödet och andra bosättningsbaserade förmåner inte betalas ut till en person som på grund av en utlandsvistelse inte har rätt till förmånerna (S2024/02242). Uppdraget ska delredovisas den 30 juni 2025 och slutredovisas den 24 februari 2026.

Utskottet delar regeringens bedömning att det för närvarande inte finns behov av att vidta ytterligare åtgärder. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2024/25:79 Riksrevisionens rapport om socialförsäkringen vid utländska inkomster.